

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060308

DOM
2017-06-13
Stockholm

Mål nr
M 7490-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-08-11 i mål nr M 4183-15, se bilaga A

KLAGANDE

Gården O-L Aktiebolag,

Ombud: Jur. kand. LK

MOTPART

Länsstyrelsen i Hallands län
301 86 Halmstad

SAKEN

Tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till djurhållning på fastigheterna X m.fl. i Varbergs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på det sättet att villkor 8 ges följande lydelse:

Villkor 8

Vid fullt utnyttjande av tillståndet ska spridningsarealen uppgå till minst 784 ha. P-AL V klassad mark får tillföras högst 15 kg P/ha och år förutsatt att marken har låg fosformättnadsgrad och hög fosforbindningskapacitet. På arealer med P-AL klass IV B får fosfortillförseln som genomsnitt under en femårsperiod högst motsvara bortförseln med skörden. Ändring av spridningsarealen ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

Överklagandet avslås i övrigt.

Dok.Id 1345824

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Gården O-L Aktiebolag (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska ändra lydelsen av villkor 8.

I *första hand* har bolaget yrkat att villkor 8 ska ges följande lydelse: Vid fullt utnyttjande av tillståndet ska spridningsarealen uppgå till minst 784 ha. P-AL V klassad mark får tillföras högst 15 kg P/ha per år. På arealer med P-AL klass IV B får fosfortillförseln som genomsnitt under en femårsperiod högst motsvara bortförseln med skörden. Ändring av spridningsarealen ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

I *andra hand* har bolaget yrkat att villkor 8 ska ges följande lydelse: Vid fullt utnyttjande av tillståndet ska spridningsarealen uppgå till minst 784 ha. P-AL V klassad mark får tillföras högst 15 kg P/ha per år förutsatt att marken har låg fosformättnad och hög fosforbindningskapacitet. På arealer med P-AL klass IV B får fosfortillförseln som genomsnitt under en femårsperiod högst motsvara bortförseln med skörden. Ändring av spridningsarealen ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen i Hallands län har motsatt sig bolagets förstahandsyrkande men har tillstyrkt en ändring av mark- och miljödomstolens dom i enlighet med bolagets andrahandsyrkande.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har utöver vad de tidigare anfört tillagt i huvudsak följande.

Bolaget

Under handläggningen i Mark- och miljööverdomstolen har det tagits 35 markprover på de fält där matjorden innehåller höga halter av fosfor, dvs. ett prov per sex hektar. Proverna har därefter analyserats med avseende på förekomsten av järn och aluminium.

För vart och ett av proverna har både fosformättnadsgrad och fosforbindningskapacitet beräknats. Av de 35 proverna har tio prover visat på en låg fosforbindningskapacitet och fyra av dessa prover har även visat på en fosformättnadsgrad överstigande 20 procent. I övrigt har en hög fosforbindningskapacitet och låg fosformättnadsgrad konstaterats. Eftersom det årligen bortförs ca 25 kg P/ha med skörd av gräs, majs och spannmål kommer det, även vid ett bifall till bolagets förstahandsyrkande, att uppstå ett årligt underskott av fosfor med tio kg P/ha.

Den årliga kostnaden för villkoret, såsom det har formulerats i länsstyrelsens beslut, är ca 460 000 kr. Den omständigheten att det inom Varbergs och Falkenbergs kommuner finns tillgång till åkermark med fosfor i P-AL klass II och III innebär inte att marken är tillgänglig för gödselspridning. Även om det skulle finnas en eller flera köpare i närområdet skulle denne eller dessa varken kunna ta emot hela den aktuella volymen eller vilja betala något högt pris.

Bolaget är positivt inställt till kompensationsåtgärder och har utrett möjligheten att anlägga en fosfordamm.

Länsstyrelsen

Gödselläckaget från bolagets verksamhet påverkar vattenförekomsterna Tvååkers kanal och den långsmala havsviken Lerjan som båda har måttlig ekologisk status med avseende på växtnäring. Vid en utökning av bolagets djurhållning behöver därför åtgärder vidtas för att inte riskera en försämring av vattenstatusen. En viktig förebyggande åtgärd är att gödsel inte tillförs på redan kraftigt uppgödslad mark.

När det gäller bolagets provtagning är länsstyrelsens uppfattning att bolaget borde ha tagit ett prov per tre hektar eftersom analyserna visar på ganska stora variationer mellan de olika provpunkterna avseende alvens innehåll av fosfor, aluminium och järn. För de delar av åkermarken där provtagning visar att alven har stor förmåga att kunna binda fosfor i kombination med att fosformättnadsgraden är låg bör risken för läckage av fosfor genom markprofilen vara låg. Länsstyrelsen bedömer därför, med förbehållet att en tätare provtagning hade behövts för att få en komplett bild av spridningsarealens

förmåga att binda fosfor i alven, att bolaget har visat att en gödsling med 15 kg P/ha och år bör kunna tillåtas på den mark som har god förmåga att binda fosfor i alven.

När det gäller bolagets uppskattning av den årliga kostnaden för villkor 8 är länsstyrelsens bedömning att kostnaden har överskattats. Hänsyn har inte tagits till det värde som stallgödsel har vid försäljning eller till det faktum att körning med gödselspridare för stallgödsel ger upphov till andra kostnader. I både Varbergs och Falkenbergs kommuner finns tillgång till åkermark med fosfor i P-AL klass II och III.

Det är positivt att bolaget ser över möjligheten att anlägga en våtmark eller fosfordamm.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen lämnade den 21 oktober 2015 bolaget tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till befintlig och utökad anläggning med stadigvarande djurhållning omfattande 968 djurenheter. För verksamheten föreskrevs särskilda villkor och frågan i målet är hur villkor 8, som reglerar spridningsarealen för gödsel, ska formuleras med hänsyn till risken för läckage av fosfor.

Den av bolaget bedriva verksamheten är belägen inom ett område som är känsligt för näringsläckage och det är därför angeläget att begränsa läckage av fosfor från bolagets verksamhet. I målet är utrett att matjorden i stora delar av spridningsarealen innehåller höga halter av fosfor. Sambandet mellan höga halter av fosfor i matjorden och risken för läckage av fosfor är emellertid svårbedömt. Utöver halten av fosfor har topografi, jordart, klimat och andra naturgivna förhållanden stor inverkan på risken för läckage. För jordar med höga halter av fosfor i matjorden har även alvens egenskaper och fosformättnadsgrad stor betydelse (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 23 januari 2014 i mål nr M 6081-13).

Bolaget har i Mark- och miljööverdomstolen kompletterat utredningen med en analys av 35 markprover från de delar av spridningsarealen där matjorden innehåller höga halter av fosfor. I de fall där proverna visar att alven har en hög fosforbindnings-

kapacitet samtidigt som fosformättnadsgraden är låg, bedömer Mark- och miljööverdomstolen att risken för läckage av fosfor är så pass begränsad att det finns förutsättningar för att tillåta en tillförsel av 15 kg P/ha och år. Bolagets andrahandsyrkande, som även har tillstyrkts av länsstyrelsen, ska därför bifallas på det sätt som framgår av domslutet.

I övriga fall, där matjorden innehåller en hög halt av fosfor samtidigt som markproverna inte visar på en hög fosforbindningskapacitet och låg fosformättnadsgrad i alven, är risken för läckage från markprofilen mer svårbedömd. Det har inte heller framkommit att topografin i området är sådan att risken för transport av fosfor via ytavrinning och vattenerosion är försumbar. Med hänsyn härtill, och med beaktande av att det är angeläget att begränsa läckage av fosfor från bolagets verksamhet, saknas det enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning förutsättningar för att bifalla bolagets förstahandsyrkande. Vad bolaget anfört om att det, även vid ett bifall till förstahandsyrkandet, skulle uppstå ett årligt underskott av fosfor föranleder inte någon annan bedömning.

Sammanfattningsvis ska mark- och miljödomstolens dom ändras i enlighet med bolagets andrahandsyrkande. Överklagandet ska i övrigt avslås.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Per Sundberg, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Eywor Helmenius och tf. hovrättsassessorn Erika Löwhagen, referent.

Föredragande har varit Lena Lidmark.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-08-11
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 4183-15

KLAGANDE

Gården O-L AB,

MOTPART

Länsstyrelsen i Hallands län
301 86 Halmstad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Hallands län beslut den 21 oktober 2015, ärende nr 551-2485-15, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till djurhållning (9 kap. miljöbalken) på fastigheten X m.fl. i Varbergs kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet endast på följande sätt (ändringar är *kursiverade*).

Villkor 3 ska ges följande lydelse:

Hantering av gödsel och fodermedel inom anläggningen ska ske på sådant sätt att spill och läckage till omgivningen *förebyggs och begränsas* och så att olägenheter inte uppkommer för närboende. *Om eventuellt spill ändå uppstår ska detta tas om hand omedelbart*. Efter transport och spridning av stallgödsel ska vid behov vägar snarast rengöras från jord- och gödselspill.

Villkor 9 ska ges följande lydelse:

Vid spridning av stallgödsel ska hänsyn tas till rådande väderförhållanden så att minsta möjliga ammoniakavgång och olägenhet för omkringboende uppstår. Spridning av flytgödsel får under lördagar, söndagar och övriga helgdagar *under tiden 1 maj – 31 augusti* endast ske med myllningsaggregat.

Överklagandet avslås i övrigt.

Dok.Id 315738

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Hallands län (nedan MPD) lämnade den 21 oktober 2015 Gården O-L AB, 556305-2231, tillstånd enligt 9 kap.

6 och 8 §§ miljöbalken till befintlig och utökad anläggning med stadigvarande djurhållning omfattande 968 djurenheter (DE) nötkreatur motsvarande ca 900 mjölkkor och 390 ungdjur på fastigheten X m.fl. i Varbergs kommun.

För tillståndet beslutades om ett antal villkor av vilka följande är av intresse i detta mål:

Villkor 3. Hantering av gödsel och fodermedel inom anläggningen ska ske på sådant sätt att spill och läckage till omgivningen inte kan ske och så att olägenheter inte uppkommer för närboende. Efter transport och spridning av stallgödsel ska vid behov vägar snarast rengöras från jord- och gödselspill.

Villkor 8. Vid fullt utnyttjande av tillståndet ska spridningsarealen uppgå till minst 784 ha. Stallgödsel får inte spridas på P-AL V-klassad mark. Sådana arealer får inte heller räknas in i spridningsarealen. På arealer med P-AL klass IV B får fosfortillförseln som genomsnitt under en femårsperiod högst motsvara bortförseln med skörden. Ändring av spridningsarealen ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

Villkor 9. Vid spridning av stallgödsel ska hänsyn tas till rådande väderförhållanden så att minsta möjliga ammoniakavgång och olägenhet för omkringboende uppstår. Spridning av flytgödsel får under lördagar, söndagar och övriga helgdagar endast ske med myllningsaggregat.

Villkor 12. Kvävegödsling till höstsäd med flytgödsel eller handelsgödsel får oavsett jordart inte ske under tiden fr.o.m. den 1 augusti t.o.m. den 28 februari.

Villkor 13. För all areal av majs ska fånggröda sås in.

YRKANDEN M.M.

Gården O-L AB (Gården) har överklagat MPD:s beslut och yrkat på ändringar i villkoren och anfört grund härför enligt följande.

Villkor 3

Formuleringen

”spill och läckage till omgivningen inte kan ske och så att olägenheter inte uppkommer för närboende” ska ändras till

”spill och läckage till omgivningen ska i möjligaste mån undvikas så att onödiga olägenheter inte uppkommer för närboende”.

Gården arbetar redan idag aktivt med att minimera risken för spill och läckage. I de fall det sker så åtgärdas detta skyndsamt. Men eftersom det inte är möjligt att till hundra procent undvika spill och läckage så är det olämpligt att det i villkoret anges att ”spill och läckage till omgivningen *inte kan ske* och så att olägenheter inte uppkommer för närboende”.

Villkor 8

Begränsningen, att P-AL V-klassad mark inte ska få ingå i spridningsarealen, ska ändras till att innebära att klass 5-jordar endast får tillföras 16,5 kg P/ha (75% av 22 kg, 67% av bortförseln i växtföljden).

Det kan accepteras att det på mark med P-AL-klass IV endast får spridas gödsel motsvarande bortförseln. Det finns inte ett rakt samband mellan höga fosforvärden i marken och fosforförluster. Detta har t.ex. framförts av Jordbruksverket i den rättsliga prövningen av gården Holmsbergs grisutökning i Kalmar län (M 6081-13).

Däremot ger höga fosforvärden en potentiell risk för förlust som dock minskas genom de åtgärder som gården aktivt genomför, d.v.s. vallodling, vårplöjning, skyddszoner utmed vattendrag m.m. I den växtföljd som gården har är även bortförseln av fosfor högre än 22 kg P/ha. Detta innebär att det inte är motiverat att göra stora spridningsrestriktioner bara för att marken har höga fosforvärden. För att

uppnå en säkerhetsmarginal och på sikt sänka fosforvärden på marker med höga fosforklasser är deras förslag sedan tidigare att man på klass 5-jordar endast får tillföra 16,5 kg P/ha (75% av 22 kg, 67% av bortförseln i växtföljden). Detta stöds av det beslut som Mark- och miljööverdomstolen fattade för Holmbergs gård i Kalmar län (M 6081-13). I det fallet accepterades en tillförsel på 15 kg P/ha på jordar med P-klass 5 och målet handlade om ren spannmålsodling med en lägre bortförsel än i deras beskrivna växtföljd. Det är därför rimligt att begränsningen i detta fall blir 16,5 kg P/ha på jordar med P-klass 5. Genom att tillförseln då blir lägre än bortförseln kommer markvärdena på sikt att sänkas.

Under förutsättning att tillåtelse ges att sprida stallgödsel på jordar med P-klass 5 kommer ett egenkontrollprogram att upprättas på dessa fält. Ett sådant kan t.ex. innefatta att mellan markkarteringarna även göra linjekarteringar eller uppföljningar av enskilda provpunkter, vad gäller markens fosforinnehåll.

Av MPD:s beslut angående den begränsade spridningsarealen framgår att MPD anser att det inte går att dra paralleller mellan olika gårdar och platser i landet. Ett utslag i Mark- och miljööverdomstolen har emellertid ett stort prejudicerande värde i denna sakfråga. Om man i detta fall ska göra en anpassning av villkoren p.g.a. gårdarnas placering är det i så fall rimligare att kustnära gårdar i Halland har mindre omfattande restriktioner än kustnära gårdar i Kalmar län eftersom Kalmarsund/ Östersjön är en känsligare miljö p.g.a. mindre vattenutbyte med angränsande hav. Restriktionen innebär dessutom en betydande merkostnad för dem. Eftersom merparten av jordarna i fosforklass 5 ligger nära gårdscentrum innebär restriktionen en ökad transport av gödsel. Grovt räknat innebär ett spridningsförbud på 200 ha att ca 8000 ton gödsel får en ökad transportkostnad på 30 kr/ton, vilket ger en årlig merkostnad för gården på 240 000 kr. Detta kan knappast anses vara rimligt.

Villkor 9

Ett tillägg ska göras om att kravet på myllningsaggregat endast gäller under sommarperioden 1 maj-31 aug, d.v.s. samma restriktion som finns i det befintliga tillståndet.

Ytterligare restriktioner under helger kan bli ekonomiskt betungande under framförallt vårbruket i april. Anledningen härtill är att det vid ett avbrott i vårbruket kan hinna bli väderomslag som innebär att det inte går att slutföra vårbruket förrän flera veckor senare, med mycket lägre avkastning som följd.

Villkor 12.

Villkoret ska justeras till följande lydelse.

”Kvävegödsling till höstsäd med flytgödsel eller handelsgödsel får inte ske på fält med mindre än 15 procent lerhalt under tiden 1 aug-28 feb, utöver vad som regleras i det generella regelverket.”

Jordart och lerhalt är en viktig parameter i utlakning av kväve och det är inte rimligt att alla jordar oavsett jordart ska omfattas av ett förbud mot gödselspridning på hösten inför höstsådd. På lerigare och därmed oftast kallare jord kan tillförsel av fosfor men även kväve vara viktigt för att uppnå en god etablering av höstsäd. De produkter som främst är rimliga att använda är låga givor av MAP (NP12-23) eller stallgödsel. God etablering är avgörande för att kunna uppnå en hög skörd, vilket då även kan ge ett högt växtnäringsutnyttjande av tillförd gödsling.

Villkor 13

Villkoret ska justeras till följande lydelse.

"All areal av majs ska sås med fånggröda eller vårplöjas”.

Det är inte rimligt att ställa ett generellt specifikt krav på fånggröda i all majsodling eftersom det fråntar dem möjlighet att anpassa odlingen till årets förutsättningar. Gårdens grundstrategi är att använda fånggrödor i all majsodling. Men i de fall majssådden är sen så används inte fånggrödor eftersom de genom viss konkurrens alltid riskerar att försena majsens utveckling. Detta ökar risken för att skörden måste utföras så sent att det uppstår förödande markpackning. På lätt jord är även vårplöjning en åtgärd för att minska risken för kväveläckage.

Det är märkligt att djurgårdar som utökar sin produktion ska belastas med restriktioner som går längre än de generella miljöreglerna. Sverige har redan genom införandet av nitratdirektivet reglerat hur gödselspridning ska ske för att minimera risken för utlakning. Att kräva ytterligare inskränkningar i produktionen är helt kontraproduktivt eftersom det leder till sämre konkurrenskraft för svensk djurproduktion vilket i förlängningen bara riskerar att leda till att den inhemska djurproduktion upphör och istället flyttar till grannländer som nöjer sig med att uppfylla EU:s regelverk. Ytterligare en problematik med strängare produktionsvillkor för större djurgårdar är att det uppstår en olikhet inför lagen. Små gårdar får gödsla och odla enligt de generella miljöreglerna men de stora gårdarna får begränsningar. Med tanke på att utlakningen vid samma åtgärder är de samma per hektar så är det helt orimligt att olika storlek på företag ska få olika restriktioner. Ytterligare en effekt av restriktioner för större företag är att den strukturrationalisering som krävs för att förse konsumenterna med billiga livsmedel, försvåras.

Länsstyrelsen har inkommit med ett yttrande och därvid anfört bl.a. följande.

Villkor 3

Det föreslås att villkoret ändras till följande lydelse:

"Hantering av gödsel och fodermedel inom anläggningen ska ske på sådant sätt att spill och läckage till omgivningen förebyggs och begränsas och så att olägenheter inte uppkommer för närboende. Om eventuellt spill ändå uppstår ska detta tas om hand omedelbart. Efter transport och spridning av stallgödsel ska vid behov vägar snarast rengöras från jord- och gödselspill."

Det är viktigt att strategier och rutiner finns för att undvika spill och läckage. Spill av gödsel och foder kan innebära att det uppstår en påverkan på miljön eller människors hälsa som rimligen kan undvikas genom att planera arbetet. Det kan dock vara svårt att helt och hållet förhindra spill och att det viktigaste är att olägenhet inte uppstår för närboende.

Villkor 8

Villkoret bör kvarstå.

Fosfor är en ändlig resurs som kräver ett återhållsamt utnyttjande och gödsling på åkermark i högsta fosforklass kan därför inte anses vara motiverat. Gården O-L har drygt 20 procent av sin spridningsareal i högsta fosforklass. Markernas P-AL-värde ligger i snitt på 20 mg/100 g ton. jord vilket är över gränsen för P-AL klass V som är > 16 mg/100 g torr jord. Det höga värdet innebär att markerna rimligen har en hög fosformättnadsgrad. Fosforhalten i avrinnande vatten ökar med mängden lösligt fosfor i marken, vilket ökar risken för fosforförluster.

För att få ner åkermarkens höga fosfortal och därmed minska risken för läckage bedöms en begränsad giva på 16,5 kg P/ha inte vara en tillräcklig åtgärd. Jordar i högsta fosforklass har ett så stort förråd av fosfor att det tar många år innan värdena sjunker, även om ingen fosforgödsling sker. Om bolaget skulle tillåtas lägga 16,5 kg fosfor skulle tärandet av markens uppgödslade förråd ta ännu betydligt längre tid med en uppenbar risk för ett ökat läckage av fosfor från marken. Bolaget skriver i sitt överklagande att merparten av den uppgödslade åkermarken ligger nära gårdscentrum och att kostnaden ökar för transport av gödsel längre bort från gården Detta får dock närmast ses som ett kvittblivningsproblem och utgör inget skäl för att fortsätta lägga fosfor på kraftigt uppgödslad åkermark.

Villkor 9

Bolagets förslag på ändring av villkor bedöms kunna godtas.

Ytterligare restriktioner kan bli ekonomiskt betungande, framförallt under vårbruket i april. Ett avbrott i vårbruket innebär att det kan bli väderomslag som gör att vårbruket inte går att slutföra förrän flera veckor senare med lägre skörd som följd. Risken för luktstörningar för boende föreligger även under april månad men är troligen större under sommarmånaderna maj till och med augusti.

Villkor 12

Villkoret bör kvarstå.

Innebörden av Gårdens yrkande är att kvävegödsling ska tillåtas på lerjord. Jordbruksmarken i Halland och Skåne har betydligt högre kväveläckage än i övriga delar i landet. Minskad spridning av stallgödsel på hösten till förmån för spridning på våren eller i växande gröda är en viktig åtgärd för att begränsa kväveutlakningen till vatten. Höstsäd tar inte upp mer kväve på hösten än vad som normalt frigörs från marken och kvävegödsling på hösten före sådd av höstsäd ger inte någon skördeökning. Extra kvävegödsling på hösten kan därför riskera att bidra till en ökad kväveutlakning. Gården bedriver sin verksamhet i ett område som oavsett jordart har höga växtnäringsförluster. Förbud mot höstspridning är en viktig och kostnadseffektiv åtgärd för att minska kväveutlakningen.

Villkor 13

Villkoret bör kvarstå.

Gården befarar att vid en sen majssådd kan insådd av fånggrödor skapa en konkurrens som riskerar att försena majsens utveckling, vilket ökar risken för att skörden måste utföras så sent att det uppstår förödande markpackning. På lätt jord är även vårplöjningen en åtgärd för att minska risken för kväveläckage. Bolaget föreslår att villkoret istället får lydelsen: "All areal av majs ska sås med fånggröda eller vårplöjas". Fånggröda i majs har betydelse för att fånga upp sådant kväve som annars riskerar att lakas ut efter att majsens skördats. Eftersom fånggrödan sås i när majsens har hunnit uppnå en viss storlek, ca 15-20 cm, bedöms risken för att fånggrödan riskerar att försena majsens utveckling inte vara särskilt stor.

Gården har inkommit med ett bemötande av länsstyrelsens yttrande och därvid anfört bl.a. följande.

Villkor 3

Länsstyrelsens nya förslag på villkorsskrivning accepteras.

Villkor 8

Att fosfor är en ändlig resurs är inget argument för fastställande av fosforbegränsande villkor för ett enskilt företag. Om fosfortillgången i världen i framtiden minskar, d.v.s. förutsatt att man inte löser återföringen av samhällets slam till åkermarken, så kommer priset på fosfor stiga och därmed blir det lönsammare att transportera gödsel längre sträckor.

Att redan idag belasta ett enskilt företag med konkurrensbegränsande villkor mot merparten av svensk och europeisk mjölkproduktion är orimligt. Länsstyrelsens gissning om markens fosformättnadsgrad och fosforhalter i avrinnande vatten är inte belagda. Höga fosforvärden är visserligen en potentiell risk för förlust men eftersom de arbetar med åtgärder som vallodling, vårplöjning, skyddszoner utmed vattendrag m.m. så begränsas den risken kraftigt. Om villkoret kvarstår innebär det en uppskattad årlig merkostnad på 240 000 kr för extra transporter av gödsel. Utöver detta uppstår även extra kostnader för inköp av kalium eftersom ett stopp av stallgödsel tar bort tillförsel av kväve, fosfor och kalium. I den tänkta gödselstrategin hade 100 procent av kaliumbehovet täckts av stallgödseln. Kaliuminnehållet i 8 000 ton flytgödsel är ca 28 000 kg kalium vilket istället kommer kosta 224 000 kr att köpa in årligen. Med tanke på de stora konkurrenshämmande extrakostnader som ett totalförbud mot spridning på vissa jordar hade inneburit för företaget, samt utfallet för Holmbergs gård i Miljööverdomstolen (M6081-13), är det helt omrimligt med ett totalförbud på de aktuella jordarna.

Däremot är det acceptabelt att, som förut beskrivits, maximalt få tillföra bortförseln på P-AI klass 4 samt 16,5 kg P/ha i tillförsel i P-AI-klass 5. Därmed kommer markvärdena i P-klass 5 att minska på sikt. Länsstyrelsens önskemål om att uppnå en snabbare sänkning av markvärdena ger orimliga ekonomiska konsekvenser. Gårdens förslag på begränsad tillförsel uppnår samma effekt som länsstyrelsens förslag men ger hanterbara ekonomiska effekter.

Villkor 12

Länsstyrelsen anför att höstgödsling av stallgödsel inför sådd av höstsäd inte ger någon skördeökning. I de officiella försök som gjorts om detta finns dock exempel på både högre avkastning så väl som oförändrad avkastning av höstgödsling. Samma slutsatser finns från praktisk odling. Eftersom Gården arbetar med behovsanpassning av sin växtnäringstillförsel på skiftesnivå (med N-sensor och styrfiler) så är det viktigt att ha möjlighet att lägga NP-gödselmedel eller stallgödsel på de fält och de år då det finns ett behov. Ett totalt förbud hindrar företaget att fullfölja sin behovsanpassning. En begräsning av att man inte får lägga stallgödsel på fält med mindre än 15 procent lerhalt är acceptabel eftersom denna gräns används inom de generella miljöreglerna.

När det gäller stallgödselspridning så måste man även vara medveten om att vårspredning ger högre kostnader för markpackning än höstspredning. Även om ett förbud mot höstspredning på lerjord kan minska utlakningen något så är den negativa markpackningen så pass mycket större på våren att det totala gödselvärdet i Greppa Näringens "stallgödselkalkyl" då blir lägre. Kostnaden för den minskade utlakningen blir därmed kostsam för företaget. För att inte skapa en onödig överlappning av de generella miljöregler som gäller för södra Sverige och redan har en begräsning för jordar med lägre än 15 procent lerhalt är det därför lämpligt att villkoret helt tas bort.

Villkor 13

Användning av fånggröda i majs har ökat de sista åren tack vare att det gått att få miljöstöd för åtgärden. Utan stöd är det en olönsam åtgärd eftersom den innebär kostnader för utsäde, sådd och en uppenbar risk för konkurrens på majsen. För att minimera risken för konkurrens sår man helst inte fånggrödan förrän majsen är 30-60 cm. Ett sent majsår är det inte självklart att miljöstödet klarar att ersätta fånggrödans totala kostnad.

I första hand vidhålls att villkoret endast ska ange att
"All areal av majs ska sås med fånggröda eller vårplöjas."

I andra hand kan yrkas att grundvillkoret ges tillägget att det endast gäller i de fall det går att få miljöstöd för fånggrödan.

Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten och **Naturvårdsverket** har avstått från att yttra sig i målet.

DOMSKÄL

Gården är belägen i ett område som ligger i anslutning till vattenförekomsten Norra och mellersta Hallands kustvatten (SE570000-120701). Vattenförekomsten har av vattenmyndigheten klassats vara av Måttlig ekologisk status, med tidsfrist att till år 2021 nå god ekologisk status. Det bedöms föreligga risk för att inte nå god status till 2021. Orsaken till klassningen Måttlig ekologisk status är att provtagning av bottenfauna i området visar på måttlig status, p.g.a. övergödningspåverkan. Vattenförekomsten har beräknats vara utsatt för en betydande diffus påverkan från jordbruk i området och av detta skäl är åtgärdsprogrammet för vattenförekomsten i hög grad inriktat på olika åtgärder inom jordbruket.

Domstolens bedömningar i det följande tar utgångspunkt i det som framförts ovan.

Villkor 3

Länsstyrelsen har föreslagit en ny utformning av villkoret som Gården har godtagit. Domstolen ser inte skäl till annan utformning. Villkoret ska därför ändras på sätt som framgår av domslutet.

Villkor 8

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att fosforgivan bör styras av risken för fosforläckage från marken. Markens P-AL-värde som anger markens fosforinnehåll speglar på ett tillräckligt säkert sätt risken för fosformättnad och därmed risken för utlakning av fosfor till närliggande vattendrag för att kunna ligga till grund för en sådan bedömning. Domstolen delar således MPD.s bedömning att hänsyn måste tas till att klimat- och markförhållanden skiljer sig åt mellan olika gårdar

och mellan olika platser i landet. Mark- och miljödomstolen instämmer sammanfattningsvis i MPS:s bedömning att fosfortillförseln ska begränsas på det sätt som framgår av MPD:s beslut.

De odlingsåtgärder som bolaget i övrigt åtagit sig bidrar visserligen till minskat läckage men förändrar inte den bedömningen. Inte heller i övrigt ändrar det bolaget anfört i fråga om kostnader och konkurrensförhållanden domstolens ställningstagande.

Överklagandet av villkor 8 ska mot bakgrund av ovanstående avslås.

Villkor 9

Domstolen ser inte skäl till annan utformning av villkoret än den som bolaget och länsstyrelsen är överens om. Villkoret ska därför ändras på sätt som framgår av domslutet.

Villkor 12

Mot bakgrund av det generellt stora behov som föreligger att med alla medel minska kvävetillförseln till Hallands kustvatten, utgör vad länsstyrelsen anfört tillräckliga skäl för att inte tillåta tillförsel av kväve med gödsel under höst och vinter.

Överklagandet av villkor 12 ska därför avslås.

Villkor 13

Mot samma bakgrund som för bedömningen av villkor 12 konstaterar domstolen att åtgärden att så in fånggröda i majsens när den uppnått en viss höjd inte kan anses oskäligen.

Överklagandet av villkor 13 ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 1 september 2016

Christina Olsen Lundh

Joel Morales

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Christina Olsen Lundh, ordförande, och tekniska rådet Joel Morales. Föredragande har varit beredningsjuristen Martina Albo.